

דף כב.-כב:

דף השבוע

- כב. (א) בע' על כולן יחיד רשאי לסגף את עצמו
(יא) בע' אין היחיד רשאי לסגף את עצמו
- (א) בע' כרכינהו ושקלינהו
(ב) בע' אמרו ליה מסתייד דקא מגנית אכולה כרכא
(ג) בע' ההוא דברי דהוה סיים מסאני אוכמי
(ד) בע' האחים המשמחים
(ה) בע' על אלו מתריעין בכל מקום
(ו) בע' טרפה ב' בנ"א ואכלה אחד מהם
(ז) בע' עלתה לגג ונטלה תינוק
- כב: עניני דאגדתא
- (ח) בע' אפילו חרב של שלום
(ט) בע' טעם התענית בחרב של שלום
- (י) בע' על כולן יחיד רשאי לסגף את עצמו
(יא) בע' אין היחיד רשאי לסגף את עצמו
- (יב) בע' נתינת צדקה במחשבה
(יג) בע' חטא דור של יאשיהו
(יד) בע' וטיהרו את הבשר וטמאו את העצמות
(טו) בע' אם שטות נחשב פקו"נ

דף השבוע לימוד מסכת תענית מוקדש
לע"נ נעכא גיטל בת שמואל הירש הלוי ע"ה
Sign up to receive these valuable *marei m'komos* at www.dafaweek.org
להערות קושיות וטעיות AsherMillman@gmail.com

להגן על כל העיר ולא נשאר לו כ"כ זכויות דתיתי לי'
שלמא כל מעלי יומא דשבתא.²

דרך פקודיך מצות לא תעשה מא חלק המחשבה
אות יב- ומדי דברי בזה אראך שאפילו אם יהיה
האדם ראוי למדריגות, ופעמים מונעים ממנו מן
השמים מאיזה טעם שיודע התמים דעות, והוא
בגמרא תענית... מסתייך דקא מגנית אכולא כרכא,
רצונו לומר דייך שזכותך מגינה על כל העיר, הרי
לך דמיעטו מן השמים מדריגת רבא הגם שהיה
ראוי לה בכדי שתהא זכותו מגינה על העיר, ובאם
היו נותנים לו המדריגה לא היה נשאר הזכות לבני
העיר.³ ואתה תבין לפי"ז משארז"ל [סוטה מח ב]
שפעם אחת ניתנה עליהם בת קול מן השמים יש
בכאן אחד הראוי שתשרה עליו שכינה כמשה רבינו
ע"ה אלא שאין דורו זכאי לכך, דלכאורה קשה באם
אין בני הדור זכאין למה יאבד הצדיק מדרגתו,
ונראה דהוא עפ"י זה הדרך, דלהיות שאין הדור
זכאי, מצטרפים לנכות מזכות הצדיק להגין על
הדור, ע"כ נתמעטה מדריגתו. ובה גם כן יתבאר
ענף ממצוה הלזו, לא תעלה במעלות על מזבחי,
רצונו לומר לא תעלה במעלות שהם על המזבח
העליון, היינו לא תעלה במחשבתך ותבקש השגות
ומעלות הנשפעים מהמזבח, הגם שתפשפש
במעשיך ותמצא עצמך ראוי לכך, אשר לא תגלה
ערוותך עליו, שבה יתגלה חרפתך שאינך חושש
לטובת ישראל שאפשר בשגם היותך ראוי המעיטו
מדריגותך בכדי שתגין על הדור.

(א) בע' כרכינהו ושקלינהו

1) שפת אמת שם- יש לתמוה למה אין זה בכלל לא
תגנובו אפי' ע"מ לשלם כפל ואפשר דדוקא
כשרוצה שיתוודעו הבעלים שנחסר מהם היא בכלל
גניבה משא"כ הכא לא הי' זמן שיתוודע לו והם
החזירו לו קודם שנתוודע לו שנגנב ממנו להכי שרי,
וצ"ע לדינא בפרט דבשעה זו שהודיעו לו הי' סבור
שרוצין לגנוב ממנו שהרי ע"ז שאלו אותו במאי
חשדתינו, וגם תשובתו אמינא פדיון שבויים איקלע
להו אין מובן וכי רשאין לעבור על לא תגנוב לצורך
פדיון שבויים, ולולי דמסתפינא הי"א פי' אחר בגמ'
דכיון דדרכו של אבא אומנא הי' ליתן משלו רפואות
לחולה עני י"ל שהכיר אותם שהם עניים ואין להם
על מה לשכוב נתן להם לחלוטין אותם בושתרקי
שיהי' להם לשכוב עליהם ושלחם הוא רק לא למכור
אותם בשוק ולכן הי' מקום לחשוד אותם והוא
השיב דשמא פדיון שבויים נזדמן להם ולפי"ז הא
דאמר להו מההיא שעתא אסחתינהו דעתי לצדקה
היינו תיכף בלילה כשנתן להם לשכוב וגם הם ידעו
זאת רק שלא רצו לקבלם ממנו שלא באו רק לנסותו
וצ"ע.

(ב) בע' אמרו ליה מסתייך דקא מגנית אכולא כרכא

(ג) בע' ההוא דברי דהוה סיים מסאני אוכמי

1) ספר כפתור ופרח⁴ פרק נט- וכן בספר המצות
הקצר, משום דקיימא לן כרי' שמעון דאמר דבר
שאין מתכוין מותר. ואמרינן פרקא דחסידי דההוא
גברא דסיים מסאני אוכמי ולא הוי רמי חוטי,
וזנדוקנא הוה, וקאמר אליהו דבר עלמא דאתי הוה,
ובעו מיניה אמאי לא רמית חוטי, א"ל עיילנא
ונפיקנא ביניה גוים כי היכי דלא לידעי דיהודאי
אנא, דכי הוה מילתא דצניעא ובעו למגור גזרתא
מגלו לי ואמינא להו לרבנן ובעו רחמי ומבטלן לה.
פי' זנדוקנא שר בית הסוהר.⁵

1) מהרש"א שם- ראה לפרש כמ"ש בפרק הרואה
כשמת אביי נעשה רבא ראש ישיבה אכולהו כרכי
דישיבת אביי ותלמידיו באו ללמוד לפני רבא
מברכתו של רב יוסף שא"ל יהא רעוא דתרום רישך
אכולהו כרכא כמפורש פרק הוציאו לו ובהכי ניחא
דעתא דרבא דנפיש זכותיה לאגוני אכולהו כרכי.¹

2) תורת משה דברים פרק ג (פס' כג-כט)- א"ל
מסתייך דמגנת אכולי כרכא, פי' שרבא הי' ראש
ישיבה ומגין על כל העיר, על כן הוצרכו זכויותיו

אינו מוכרח כ"כ ששיך שלאביי לא היה נשאר לו זכויותיו כ"כ
מחמת איזה סיבה אכן אינו משמע כן בהגמ' דא"כ הוה ליה
להזכיר זה לאביי ולא לשבח מעשיו של אבא אומנא.

³ וכמו"כ ע"ד החתם סופר.
⁴ והוא הקדמון ר' אישטורי הפרחי.

⁵ ענינו שם הוא "עראי ואינו מתכוין בכלאים" ולכ' רוצה
להביא ראיה מגמ' שלנו דאע"פ שהיה לובש בגד של ד' כנפות
אכן מותר לו דרך לבש מחמת שלא יחשבוהו כיהודי והוי דבר

¹ לכי ר"ל דע"י דכולם לומדים כאן הוי הגנה על העיר אכן
איה"נ אינו בעצם מזכות עצמו. ורק דצע"ק מהו נחמתו דעדיין
אין לו זכות כאביי ורק זכות אחרת אא"כ י"ל דפשוט שזכות
של הגנת העיר גדול יותר מזכות של בת קול. ועדיין צ"ע. או
אפשר דכוונתו כהחתי"ס.

² ולפי"ד שייך דהיה גדול יותר אפילו מאבא אומנא ורק דלא
נשאר לו כולו האי. ולפי"ז אפשר לומר דמה דהוכיחו מדף כא:
דאבא אומנא היה גדול יותר מאביי הגם שהיה רק בעל עבודה

1) קרן אורה שם- קצת קשה במאי פליג ר"ע אתנא קמא, הא ת"ק נמי סתמא קאמר,⁶ ומשמע דאפילו כל שהוא, ומלשון רש"י ז"ל נראה דליכא פלוגתא בזה, ומשום הכי חילק בין התרעה לתענית, או מעשה שהיה כו', אבל אי נימא דת"ק ור"ע פליגי בלאו הכי לא תיקשי ממתני', דמתני' אתיא כת"ק, ובעינן מלא פי תנור.

2) שפת אמת שם- רע"ק אומר על השדפון בכל שהוא כ' רש"י ז"ל והא דתנן במתני' כמלא פי תנור היינו להתענות אי"נ מעשה כך הי' וב' **התירושים תמוהים דהא שיטת רוב הפוס' וכן משמעות רש"י עצמו לעיל דמתריעין כולל נמי תענית ולתי' הב' קשה ג"כ דא"כ מאי מבעיא להגמ' לקמן פי תנור תבואה או פי תנור פת כיון דליכא נ"מ להלכה, שוב מצאתי בהה"מ בה"ת (פ"ב הי"א) שהשיג כן על פי רש"י וכ' דהרמב"ם פי דכל שהיא היינו כמלא פי תנור ע"ש, ולפע"ד נראה דא"צ לדחוק בזה די"ל דאה"נ דר"ע פליג וס"ל דמתריעין בכ"ש ואנן כסתם מתנייתין ס"ל דדוקא כמלא פי תנור, מיהו ליישב דברי רש"י נראה לדחוק ולפרש דס"ל דאשקלון לאו מא"י היא ולהכי אין מתריעין רק מתענין ומ"ש רש"י להתענות היינו במקום שאין שם חיוב להתריע מקילין גם לענין זה דדוקא בהך שיעור דפי תנור מתענין אבל באותו מקום עצמו שמתריעין ג"כ שיעורו בכ"ש וצ"ע.**

ו) בע' טרפה ב' בנ"א ואכלה אחד מהם

1) תוספות שם- **והוא הזין לא אכלה אחד מהם משולחת** שהרי אם אכלה שניהם אינה משולחת דהא דאכלה שניהם לא הוי מטעם משולחת אלא מטעם דהיא רעיבה והא דנקט אכלה אחד מהם רבותא הוי דאע"ג דאכלה אחד מהן הוי משולחת.

2) ר"ח שם- טרפה שנים באגם ואכלה אחד מהם משולחת **ואם לא אכלה (ו)לא אחד מהם אינה משולחת.**

3) תורה תמימה הערות בראשית פרק ט הערה א- והבאור נראה ג"כ ע"פ ענין הפסוק הזה ומוראכם וחתכם, וסיום הענין כי בצלם אלהים עשה את

פקוח נפש אכן בלי כל דברי הנ"ל יש מהלך אחרת לפי הכפתור ופרח והוא דאינו מתכווין על האיסור ולכן מותר.
⁶ ולפי גירסת הרי"ף והרא"ש דגורסין "ית"ר" איה"נ אי"כ מח' כו"כ.

1) מהרש"א שם- דהוה מסיים מסאני אוכמי כו'. היינו שגם הרצועות היו שחורות שלא היה דרכן של ישראל בכך וכדאמרין פרק בן סורר אפי' ערקתא דמסאני אסור לשנות וכמ"ש התוס' פרק הכונס ע"ש.

ד) בע' האחים המשמחים

1) מהרש"א שם- כי חזינן אינש דעציבא דעתיה מבדחינן כו'. דזכו בזה לעלמא דאתי כדאמר' בפרק נ"ה כשאדם מצטער השכינה אומרת קלני מראשי כו' ע"ש.

2) מראית העין שם- ובס' בן פורת יוסף דף ל"ח בשם רבו ז"ל כתב דע"י השמחה יוצא מקטנות לגדלות והני תרי בדיחי היו מעבירין צער האדם לקרבו ולהעלותו.

3) אהבת חסד פרק שמיני אות ד'- אם הוא רואה בחבירו שהוא עצב מפני דלותו או איזה צרה חס ושלום, ואינו יוכל לעזור לו, על כל פנים מצוה לדבר על לבו ולהפיגו מדאגתו. וזהו בכלל גמילות חסדים... וכמה גדולה היא המדה הזו, שמזמן עבורה לחיי העולם הבא כדאיתי בתענית גבי מעשה דרב ברוקא וכו'.

4) עלי שור ח"ב דף רמב- [על מעשה הנ"ל]. בודאי לא סיפרו לעצובים או למתקוטטים מה שאנחנו קוראים היום "בדיחות" [וויצון באידיש], כי זה היה רק בגדר לועג לרש, ואת המתקוטטים זה היה מרגיז עוד יותר. אבל היתה להם בדיחות הדעת הנ"ל, והיא הביאה את העצוב ואת המתקוטטים לראות ענינם באור יותר בהיר... ראשית כל יש להבין היטב מהי בדיחות הדעת ולהתבונן בזה בקביעות במשך תקופה ארוכה, אולי בעת לימוד מוסר, עד שהמידה עומדת בצורה ברורה לפי העיניים.

ה) בע' על אלו מתריעין בכל מקום

שאינו מתכווין ומותר. ולפי"ז מתורץ מה שמקשים דאיך הותר לו לבטל מצו"ע של ציצית וללבוש בגד של ד' כנפות בלא ציצית ותירצו דאפש"ל לא היה לו בגד של ד' כנפות ורק כוונת הגמ' דלא לבש טלית קטן והגם שאי"ז משמעות הגמ' כלל דאם היה כזה לא היה מתמה ר' ברוקא לכו' דאי"כ איסור שלא ללבוש טלית קטן ועוד אינו מבין הקושיא דלכו' היה מצב של

1) בגדי ישע סימן תקעו- ואפילו לא באו אלא לעבור דרך ארצם שאין להם מלחמה עמהם. פ"ק דתענית דמתריעין על החרב ובגמ' חרב שאמרו אפילו חרב של שלום... וצ"ע דשם היה נכשל שלא שמע לדברי ירמיה כמו שאמר במדרש שהצדיק הדין כי צדיק הוא ה' כי פיהו מריתי פיהו ופום סרסורו ואפשר הראיה הוא מאחר שיאשיהו מסר נפשו שלא לעבור ש"מ פורענות גדול הוא.

2) שפת אמת שם - חרב שאמרו אפי' של שלום צ"ע למה נקרא מכה מהלכת כיון שהולכין למקום אחר רק באותו מקום שעוברין יוכל להיות סכנה, ומהא דמייתי מיאשיהו נמי אין ראי' על מקום אחר לכן אפשר דחרב שאמר לא קאי אהא דמתענין בכ"מ רק שהיא פורענות דמתענין עלי' אפי' היא של שלום.

ט) בע' טעם התענית בחרב של שלום

1) רמב"ם הלכות תעניות פרק ב הלכה ד- על החרב כיצד, אפילו חרב של שלום כגון שערכו מלחמה גוים עם גוים ועברו במקום ישראל אף על פי שאין ביניהם ובין ישראל מלחמה הרי זו צרה ומתענין וכו'.

2) חידושי הריטב"א שם- מפני מה נענש יאשיהו מפני שהיה לו לימלך בירמיהו ולא נמלך. פי' וגרם לו חטא זה ליפול בחרב שהיתה של שלום, וכן ראוי לכל עיר לחוש שמא יגרום החטא וילקו בה, ולפיכך מתריעים עליה אף על פי שאין החרב באה עליהם כיון שעוברת בארצם.

3) תורה תמימה הערות ויקרא פרק כו הערה יט- ומטעם זה קי"ל במשנה דתענית כאן דהעברת חרב של שלום כזה הוא אחד מן הדברים שמתריעין עליהם בשופר ותענית, וטעם הדבר משום דמטבע חיל מלחמה לגרום בהליכתם נזקי גוף וממון בכל מקום שעוברים.⁸

י) בע' על כולן יחיד רשאי לסגף את עצמו

1) רמב"ם הלכות תעניות פרק א הלכה ט- כשם שהצבור מתענים על צרתן כך היחיד מתענה על

⁸ לא משמע כדברי הריטב"א דרק חשש שמא ילקה חטא אלא משמע דמציאות של העברת חרב של שלום גורם נזק.

האדם, והיינו כשסר מהאדם צלם אלהים שאינו נוהג עצמו כשורה אז סרה ממנו הבטחת הקדוש ברוך הוא ומוראכם וחתכם אלא הוי כשאר חיות וע' בתענית כ"ב א'...טרפה שני בני אדם ואכלה אחד מהם...ואינו מבואר למה לא צייר לפי סברא זו בטרפה אחד ולא אכלתו דהוי משלחת, ולפי המבואר כאן דבאדם אחד אין מוראו על החיה⁷, א"כ אין ראי' שטרפתו מחמת משלחת רק בכלל, משום דדרכה להזיק מפני שאין אימתו עליה, לכן צייר בשני אנשים דאי לא משום משלחת או רעבון היתה יראה מהם.

ז) בע' עלתה לגג ונטלה תינוק

1) רש"י שם- רגילין היו להשתמש כל תשמישיהן בגנות, שלא היו משופעים אלא חלקים ושיון, והוא הדין לבית שתחתיו.

2) רמב"ם הלכות תעניות פרק ב הלכה ח- בתים הבנויים במדברות ובארצות הנשמות הואיל והן מקום גדודי חיה, אם עלתה לגג ונטלה תינוק מעריסה הרי זו משולחת, ואם לא הגיעה למדה זו אינה משולחת, שאלו בני אדם הם שסכנו בעצמם ובאו למקום החיות.

3) מאירי- דירות ארעי שאלו הציידים עושים סמוך לשפת הים אפילו נראתה להם ביום וטרפה אינה משולחת אא"כ נכנסה לאיזה מקום שבבית הן בגג הן בעליה הן בתחתית ושתטרוף בבית איזה אדם אפילו תינוק שבעריסה וכו'.

4) קרן אורה שם- שם גמרא ככוכי דצייד. ופירש"י ז"ל וה"ה לבית שתחתיו, אבל מלשון הרמב"ם ז"ל (הל' תענית פ"ב ה"ח) נראה דדווקא עלתה לגג הוי משולחת, אבל בלאו הכי לא, דפירש כוכי דצייד היינו מקום גדודי חיות, ושם דרכן בכך ע"ש.

כב:

ח) בע' אפילו חרב של שלום

⁷ דהיינו שמביא שם מח' אם פסוק זו מקור שיש מוראה רק על שני בני אדם אכן על אדם אחד לא או דאפילו על אדם אחד נמי יש מוראה אא"כ אבד צלם אלוקים.

צרתו, כיצד הרי שהיה לו חולה או תועה במדבר או אסור בבית האסורין, יש לו להתענות עליו ולבקש רחמים בתפלתו וכו'.

2) מגיד משנה שם- **מלשון רבינו נראה שהוא סבור שהיחיד חייב להתענות על צרתו כשם שהצבור חייב להתענות על צרתו ודבר נכון הוא אף על פי שאין לו הכרח מן הגמרא שיש לפרש כל מה שהזכיר בגמרא בתענית יחיד שהוא כשקבל עליו מדעתו לא שיהיה מחוייב להתענות אבל דברים נראים הם שכיון שהתענית הוא מדרכי התשובה והכניעה כל יחיד ויחיד מחוייב לחפש בדרכיו בעת צרתו ולשוב אל ה'.**

יא) בע' אין היחיד רשאי לסגף את עצמו

1) רש"י שם- כי אין בו כח להריוח ולהתפרנס מיגיעו.

2) מהרש"א שם- ופרש"י שמא יצטרך לבריות כי אין בו כח להריוח כו' ועוד נראה לפרש שמא יצטרך לבריות כי לא יחדל אביון וגו' ואין הבריות מרחמין עליו שהוא עצמו גרם לו חולי ע"י סיגוף.

3) תורה תמימה הערות בראשית פרק ב הערה כו- הענין פשוט, **דכל הגורם לאבדן הגוף אינו חושש למעשה ידיו של הקדוש ברוך הוא, ועיין לפנינו בפ' ואתחנן בפ' ושמור נפשך. ולכאורה צ"ע מ"ש מ"ט דר' יוסי, הא ר"י עצמו טעמא קאמר שמא יצטרך לבריות וכו', וצ"ל דזה גופא מפרש מנ"ל דצריך לחוש לזה.**

ביתר עיון

יב) בע' נתינת צדקה במחשבה

1) המאירי שם- אף על פי שדברים שבלב אינם דברים וגמר הדעת שאדם גומר בדעתו ליתן לעניים אינו נדר עד שיוציא בפה מ"מ מדת חסידים שכל שגמרו בלבם להיות לעניים לא תהא מחשבתם חוזרת לאחור אפילו היתה מחשבתם בטעות כל

שנתיאשו מאותו דבר להיות לצדקה ראוי לקיימה אף על פי שאין חיוב בדבר וזהו שאמרו כאן מההיא שעתא אסחי דעתאי לצדקה.

2) הגהות הרמ"א יורה דעה הלכות צדקה סימן רנח סעיף יג- אם חשב בלבו ליתן איזה דבר לצדקה, חייב לקיים מחשבתו ואין צריך אמירה, אלא דאם אמר מחייבין אותו לקיים. (מרדכי פ"ק דקידושין ובפ"ק דבי"ב ובהגהות ובמהרי"ק שורש קפ"ה /קס"א/ ומהר"ר פרץ ובהגהות סמ"ק ורא"ש פ"ק דתענית). וי"א דאם לא הוציא בפיו, אינו כלום. (הרא"ש כלל י"ג). והעיקר כסברא הראשונה, ועיין בחושן המשפט סימן רי"ב).

3) ביאור הגר"א יורה דעה סימן רנח ס"ק לו- וי"א כו'. דדוקא בתרומה וקדשים וכמשי"ש ושם וסברא ראשונה ס"ל דצדקה ה"ה כקדשים וכמשי"ל ס"א ועבחי"מ סי' רי"ב ס"ח ומשי"ש :

4) פתחי תשובה שם- בתשובה דת אש סימן י"ד שהאריך בזה והעלה **דודאי כשהאדם לא הוציא מפיו כלום אף שהיה במחשבה שלו ליתן שום דבר לצדקה אין שום חיוב עליו כמו בכל נדר ושבועה דאינו כלום אם לא הוציא בשפתיו אך אם הוציא מפיו ליתן לצדקה ולא הוציא מפיו מהו שרוצה ליתן או כמה וחשב במחשבתו על דבר או סך הידוע אז צריך לקיים מה שחשב וכחאי גוונא אם חשב שיהיה לצדקה הידוע אף על פי שנתן ליד הגבאי בסתם הוי כמו שפירש ואינו רשאי לשנותה ע"ש.**

5) ערוך השולחן יורה דעה סימן רנח- **וטעם דיעה ראשונה נ"ל** דהנה בקרבנות כתיב כל נדיב לב עולות כל [דה"י ב' כט, לא] ובנדבת מלאכת המשכן כתיב כל נדיב לב [שמות לה, כב] ומזה דרשו בשבועות [כ"ו ב] שמתחייב בגמר בלבו בלבד ואמרינן שם דלא ילפינן מזה בעלמא משום דהוה שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין ע"ש ולכן **סוברת דיעה שנייה דצדקה לא ילפינן מינייהו ודיעה ראשונה סוברת דתרומת מלאכת המשכן היינו צדקה וממילא דגם בצדקה הדין כן. אך גם לדיעה ראשונה לא מקרי גמר בלבו במחשבה בעלמא אא"כ גמר בלבו ממש בהחלט כך וכך אתן לצדקה ומ"מ כיון דהוי ספיקא דדינא לא מפיקנן ממונא מספיקא אלא שהנודר יש לו לחוש לזה ואם חוזר בו ישאל לחכם וכבר בארנו בחי"מ סי' רי"ב סעי' י' דאף לרבינו הרמ"א אינו אלא בצדקה ולא בשארי דבר מצות כמו תענית וכיוצא בו דבזה כ"ע מודים דצריך דווקא להוציא בשפתיו ע"ש ולפמ"ש הטעם פשוט [וגם ליי"א ירא שמים יקיים ודובר אמת בלבבו]⁹.**

שמים יקיים. אכן באמת נקודה זו כבר מובא בהמאירי דהסביר שאי"כ חיוב ואעפ"כ מדת חסידים הוא לקיימו וצ"ע

⁹ וצ"ע גדר חומרא זו דאם אין הנדר חל אינו כלום ואין עליו חיוב אא"כ ר"ל דעדיין יש לחשוש להדעה החולקת ולכן ירא

במחשבה. ושאלו לרבינו שליט"א אם מועיל מסירת מודעה [בתחלת השנה] ואמר שמועיל. וצ"ב.

יג) בע' חטא דור של יאשיהו

1) רש"י דברי הימים ב פרק לה- ויצא לקראתו - שדרש וחרב לא תעבור בארצכם (ויקרא כ"ו) אפילו חרב של שלום לא תעבור בארצכם **ולא ידע חטא**¹¹ **לליצני הדור אשר אחרי הדלת קמו לסדור כמו שמפורש במסכת תענית**.¹²

2) רד"ק מלכים ב פרק כג- ואמרו רבותינו ז"ל מאי דרש יאשיהו וחרב לא תעבור בארצכם אפילו חרב של שלום כיון שהיו עושין רצונו של מקום **והוא לא היה יודע שכל דורו עובדי ע"ג היו אלא שהיו עושין בסתר**¹³ וכו'.

יד) בע' וטיהרו את הבשר וטמאו את העצמות

1) רש"י שם- שאינו מטמא טומאת מת דנתעכל ונתבטל תוך מעיו **וכגון ששהו ימי עיכול** ופירשא בעלמא הוא.

2) רמב"ם הלכות טומאת מת פ"כ הל' ד'- וכמה תשהה הטומאה במעיהן ותהיה מטמאה כשימותו. בכלב שלשה ימים מעת לעת... **אבל זאב שבלע תינוק והקיא דרך בית הרעי, הבשר טהור ועצמות בטומאתן**.

3) כס"מ שם- ודברי רבינו הם דלא כפירוש רש"י ז"ל.

4) צפנת פענח תניינא הלכות עבודה זרה פרק ד- ובדברי רבינו פ"כ מהלכות טומאת מת הלכה ד' דמחלק שם **דאם יצא לחוץ מלמטה הוא זה גדר פנים חדשות**.¹⁴

¹² ויש להעיר דמהיכן מפורש בגמ' שהיה רק ליצני הדור דלשון הגמ' רק "שאין דורו דומה יפה" אכן לכי לא מפורש כדברי רש"י.

¹³ מבואר מכאן מח' בין דבריו ודברי רש"י אם היה כל הדור או רק ליצני הדור.

¹⁴ לפי"ד אפשר לפרש דזהו מח' בין הרמב"ם ורש"י כאן דלפי הרמב"ם מה שיצא מבית הרעי גופא הוא פנים חדשות ולכן אי"צ שעת עיכול אבל לשיטת רש"י העיכול הוא הגורם ולא היציאה ולכן צריך שעת העיכול. ואפשר דמח' זו מדוייק בדברי רש"י ורבינו גורשום שם (הובא למעלה) דרש"י פירש דהוי עיכול אכן לר"ג פירוש ורק דהוי "כמעוכל" דהיינו דאינו עיכול

6) שו"ת עונג יום טוב סימן קיז- ובזה יש ליישב מה דקשה לי טובא לפי דעת כמה מהראשונים דצדקה מחייב במחשבה כמו קרבנות דכתיב נדיב לב כמ"ש הש"ע ביו"ד (סימן רנ"ט) דא"כ מאי מבעי לי להש"ס אי יש יד לצדקה או לאו דפשטא דלישנא משמע דמבעי לי אי מהני האי לישנא דמיקרי רק יד גבי צדקה ולא בכוננת הנודר מסתפק הש"ס אלא דאף אם הנודר כיון לצדקה מ"מ מבעי לי אי מהני יד לאתפוס גבי צדקה או לא. ולדעת הני רבוותא דסברי דבמחשבה בעלמא נמי מחייב בצדקה א"כ פשיטא דמהני יד דעדיף ממחשבה. אבל לפי מש"כ א"ש דבמחשבה מחויב לקיים דהיינו אם גמר בדעתו ליתן צדקה מחויב ליתן כמו באומר אתן. אבל אכתי אין הסלע גופא נתפס בצדקה שיהא זה הסלע בעין¹⁰ כמו שהוא ממונא דעניי. לענין שיכול להתפיס בו סלע אחר [או לענין יורשים כמו שנבאר] ולהכי מבעי לי ביד כגון דאמר והדין אי מהני יד ונתפס האי סלע בצדקה או לא.

7) בית המלך (ביום) הלכות תלמוד תורה פרק א- ובעיקר קושיית הגאבד"ק טארנא ז"ל בס' טל תורה הנ"ל אהא דאיבעיא להו אי יש יד לצדקה הא להפוסקים דנדרי צדקה מהני אפילו במחשבה א"כ מאי מספק"ל הא לא גרע ממחשבה ולפענ"ד נראה ליישב עפ"מ"ש בשו"ת ישועות מלכו יו"ד סימן ל"ט דאף דנדרי הקדש גם במחשבה חייל מ"מ על איסור בל יחל אינו עובר אלא א"כ הוציא בשפתיו דלא יחל דברו כתיב ע"ש.

8) שיעורי ר' דוד מסכת נדרים דף כט:- ולהנ"ל א"ש, **דדוקא בצדקה דאיכא נמי דין נדר ע"י קבלה בלב ליתן לצדקה, משו"ה נתחייב ליתן אותו סלע שחשב עליו, מדין נדר**. משא"כ בתרומה, הא ליכא בזה שום דין צדקה ונדר, וא"כ נהי דהתורה ריבתה דחל במחשבה, מ"מ הרי הכא לא עשה התרומה במחשבה, ורק דחשב לעשות תרומה, וכיון דאין בזה שום דין נדר, אינו חייב כלום.

9) הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבועות דף כו:- **(לענין צדקה. מחלוקת הפוסקים אם נתחייב**

דהסביר דהוי דשב"ל ואי"כ התחייבות וע"כ שלא כדעה הראשונה דא"כ הוי חיוב גמור כמו קדשים דאי"ב חסרון דשב"ל וצ"ע מהו מחייב המדת חסידות. וצ"ע.

¹⁰ דהיינו דחלוק זה מדין נדר ממש וע' בבית המלך כאן דג"כ מחלק דאי"כ בל יחל על צדרה זו.

¹¹ ג"ז שלא כדברי רש"י כאן דאינו תלוי בעיכול אלא כיון דעבידי לעיכולי כמעכול הוא. ויש להבין אם זה כוונת הצפנת פענח דזהו הטעם של פנים חדשות או דהוי טעם אחר. ועוד יש להבין אם זה כוונת ר"ג שם או אם כוונתו כהצ"פ (להצד דהוי שני מהלכים אחרים).

וכן כתב הרמב"ם ז"ל במשנה כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב, כי העושה מצוה אחת בשלימות מבלי שיצטרף בה כוונה אחרת זוכה הוא לעוה"ב וכמו שבארנו זה בסוף פ' שנו. **וכן מה שאמרו אותם שנים כאשר היו רואין אינש שהיה עציב מבדחינן ליה, וזה מפני שזהו השפלה וזריזות שהיה מבזה את עצמו בהשפלה כ"כ לפני בני אדם להביא שלום ביניהם ולא יאמר מה לי ולהם, וכבר התבאר כי היה זה מדת הלל שהיה בעל ענוה והיה מזהיר על מדה זאת לומר הוא אוהב שלום ורודף שלום, וזה מפני כי הענוה שהיה בהלל היה גורם לו מדה זאת וכמו שבארנו שם ע"ש. ויותר על זה כי דבר זה ג"כ צריך זריזות גדול שהרי נקרא רדיפת שלום וכל רדיפה צריך זרוז, וראוי שעל ידי זה יזכה לחיי עוה"ב כמו זה שהיה זריז שלא יבאו בני אדם לידי חטא כמו שאמר דיהב פוריא בין גברא לנשי והוא זריזות במצות לכך ראוי לו עוה"ב, וזה כי הזריז צריך שיהיה גובר על גופו כי גופו יש בו העצלות מאוד וכאשר גובר על גופו בזריזות שדבר זה סלוק הגוף לכך ראוי לו עוה"ב ששם סלוק הגוף לגמרי, וכן השנים שהיו עושים שלא יהיו בני אדם עציבים ושלא יהיה מחלוקת בין בני אדם והיו זריזים ביותר בזה ראוי להם עוה"ב.**

5) רש"י מנחות דף סט: - ובלעו שני זאבים שני תינוקות - והקיאום דרך בית הרעי. וטהרו את הבשר - **אלמא הוי עיכול.**

6) רבינו גרשום שם - וטהרו את הבשר מלטמא באהל משום **דהוי כמעוכל.**

7) רבינו חננאל מסכת תענית שם - ועוד גזרו תענית על שבלעו זאבים ב' תינוקות בעבר הירדן והקיאום דרך בית רעי וטיהרו הבשר וטמאו העצמות מ"ט **כיון דבשר עביד להתעכולי כמעוכל הוא (וכפרש) [וכרפש] הוא חשוב וכגללים שאין להם טומאה.**

טו) בע' אם שטות נחשב פקו"נ

1) רש"י שם - מפני רוח רעה - שנכנס בו רוח שידה ורץ והולך ושמא יטבע בנהר או יפול וימות.

2) שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק א סימן סה - ובדבר אם הרופאים אומרים שאם תתענה תחזור לשטותה אם רשאה לאכול ביו"כ, **פשוט שמותרת משום דשטות הוא סכנה, ואף שהמחלה עצמה לא תמיתנה אבל כיון שמצד המחלה אפשר שתמית עצמה ואת אחרים הוא ג"כ פקוח נפש וכדכתב גם כתר"ה, ידידו דוש"ת מוקירו מאד, משה פיינשטיין.**

15

עניני דאגדתא

טז) בע' מעלה ההוא גברא והשני אחים

1) נתיבות עולם נתיב השלום פרק ב - וביאור זה מה שאלו היו מיוחדים לעולם הבא **מפני גודל הזריזות והדביקות במצוה, כי זה שהיה רמי פוריא בין גברא לנשי דבר זה טורח וזריזות יתירה, וכך כאשר ראה ישראלית שהיו נותנים בה גוים עיניהם והיה מוסר נפשו על זה, וכן התחבולה שעשה להציל ישראל, ובשביל הזריזות הגדול שהיה עושה היה דבק במצות ומפני גודל דביקותו במצות היה קונה עוה"ב.**

פקו"נ וכמוזכר בהאג"מ ויש כמה נפק"מ להל' דכדי להתעכב שטות נחשב מצב של פקו"נ.

ורק דכמו דמעוכל הוי טהור דהוי דבר אחר ה"ה כאן דהוי דבר אחר ע"י פנים חדשות אכן באמת איה"נ אינו עיכול. וצ"ב.
15 וכוה מדייקים האחרונים מרש"י הנ"ל דשטות, אע"פ שמצד עצמה אינו ממית, אכן כיון דהוי דבר המביא לידי מיתה זה נחשב